

○ شیدا رنجبر

هیچ یا همه چیز؟

- عنوان کتاب: هری پاتر و حفره اسرار
- نویسنده: جی. کی. رولینگ
- مترجم: ویدا اسلامیه
- ناشر: کتاب‌سرای تندیس
- توبت چاپ: اول - ۱۳۷۹
- شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
- تعداد صفحات: ۳۸۲ صفحه
- بهای: ۱۹۰۰ تومان

خاتم جی. کی. رولینگ می‌گوید که نوشتن را در واقع از ۵ سالگی شروع کرده است. با وجود این، تا قبل از سری داستان‌های هری پاتر، نتوانسته خودش را به عنوان نویسنده‌ای نوامند مطرح کند. وقتی از او می‌پرسند: «آیا فکر می‌کردی هری پاتر، این قدر فروش کند؟» می‌گوید: خودم انتظارش را نداشتیم، من حتی پول کمی گرفتن از داستان را هم نداشتیم و وقتی ناشر، هیجان‌زده برای بستن قرارداد از من دعوت کرد، واقعاً توی زده شدم.»

وقتی کتاب «هری پاتر و تالار اسرار» را دست گرفتیم، انتظار داشتیم از رویارویی با دنیایی فوق‌العاده نو و داستانی متمایز، شگفت زده شویم. من شگفت زده شدم، اما نه از نو بودن کتاب، بلکه از قدرت نویسنده‌ای که توانسته از هیچ، همه چیز بسازد. احتمالاً بزرگسالان دیگر هم با شخصیت‌های رولینگ قبلاً به عناوین مختلفی در فیلم‌ها و کتاب‌های دیگر آشنا شده‌اند:

- با روح بدون سر، در داستانی کلاسیک از ابرونیک
- با ماشین برنده در جیتی جیتی بنگ بنگ

- با گذر از متور، در فیلم روح
 - با تابلوهای نقاشی گویا، به فرم‌های مختلف در فیلم‌های مختلف
 - با فضای شبانه روزی هاکوآرت که همان فضای آشنای شبانه روزی‌های انگلیس است.
 - با مار بزرگ ازدها مانده، به عنوان روحی شیطانی، به کرات
 - با روح ساکن در نوالته، باز در فیلم روح
- این آشنایی، با دیگر کاراکترهای کتاب هم که در طرح ماجراجویانه گنجانده شده‌اند برای خواننده محسوس است. کتاب از طرحی کلاسیک پیروی می‌کند، گرچه آرامش اولیه آن بسیار کوتاه است، چنین آرامشی در آن دیده می‌شود و کم کم با ماجراهای فرعی بی در پی، خود را به لوج می‌کشاند. در پایان هم که آرامش ثانویه را شاهد هستیم. چیزی که بیش از همه خواننده را مجذوب می‌کند، همین طرح منسجم و محکم است که با وجود تپه بودن داستان از فلسفه‌ای قفل ستایش، آن را بی می‌گیرد. رولینگ بارها در مصاحبه‌هایش، به نویسندگان موردعلاقه‌اش اشاره کرده

به تصویر کشیده است. در ضمن، همه این‌ها به جاشی مضحک و تمسخر، آمیخته شده و این گونه است که رولینگه شگفتی می‌آفریند.

مهارت فراوان رولینگ را می‌توان در پرداختن جویوانه او به داستانی با این حجم فوق‌العاده به آسانی دریافت. صفحات زیاد کتاب همیشه امکان کم کردن خط داستانی، توسط خوانندگان جوان را به وجود می‌آورد، اما رولینگ، با تکنیک بالای خود، به راحتی از عهده جمع و جور کردن آن بر می‌آید. وجود اسامی، جغرافیای غیرعادی من درآوردی و فراوان (انتخابی به جا و متناسب با فضای داستان) می‌تواند برای هر نویسنده‌ای مشکل‌آفرین باشد، اما رولینگ از عهده این یکی نیز بر می‌آید. طرح کتاب‌ها حتی به گونه‌ای است که خواننده می‌تواند هرکدام از آن‌ها را بدون خواندن دیگری به طور مستقل شروع کند و به پایان برود. (متأسفانه در ایران، روی جلد کتاب‌ها، به تریب آن‌ها اشاره‌ای شده است. این کار، نه به لحاظ محدود کردن خواننده که لزومی به آن نیست، بلکه بیشتر به سبب هماهنگی کردن سن خواننده با سن هری پاتر و وجود آوردن این امکان که خواننده با قهرمانش بزرگ شود و رشد کند، می‌توانست مفید باشد)

رولینگ در کتابش، دنیایی تخیلی و سرشار از سحر و جادو را به تصویر می‌کشد که چندان هم نابفروقتی نیست؛ زیرا روابط دنیای واقعی بر آن حاکم است. گرچه جادوگران کتاب رولینگ، بهره‌ای از تکنولوژی جدید نبرده‌اند و از همان ابزار و روش‌های سنتی جادوگران استفاده می‌کنند، همین وسایل هم از آن جا که ما عیناً از جنس چیزهای دنیای نویزبون و گلدنهای جادویی کامپیوترهاست، توانایی مسحور کردن آنان را دارد. کودت با کتاب رولینگ هم از شگفتی‌های دنیای فانتزی همچنان رده می‌شود و هم با شناخت بعضی خصایص دنیای واقعی، مثل مفهوم عشق مادری و گذشت، به احساس آرامش دست یبامی کند. رولینگ گرچه خیلی زود پدر و مادر هری را از او می‌گیرد، در عوض، گذشته‌های سرشار از عشق و عاطفه‌ای جادوان و آریه‌های با ارزش برای او می‌سازد. مادر هری، جان خود را فدا می‌کند تا او به بقای خود ادامه دهد. اگر قلب هری آکنده از این عشق نبوده، هیچ گاه نمی‌توانست از پس ماجراهایی تا این حد فوق‌العاده و نابودکننده بر بیاید.

در هر حال، با وجود تمام آن سحر و جادوها و ماجراها، هری در کنار دوستان قابل اعتماد و دوست داشتنی‌اش، کودکی‌های کاملاً طبیعی را پشت سر می‌گذارد. برکنش به خانه عمو، گرچه برای او ناخوشایند است، غیرقابل تحمل نیست زیرا مطمئن است که هورکرت نخواهد آغوش پذیرا و گرم دوستش را دارد که به آن پناه برود. کلام آخر، هری پاتر را میلیون‌ها انسان کوچک و بزرگ در سراسر دنیا خوانده‌اند. کمتر کتابی چنین طیف وسیع و نامشگونی از خوانندگان را پوشانده است. این کتاب‌ها به فارسی هم ترجمه شده، حال فقط باید منتظر بود و دید که جامعه ما با آن‌ها چگونه کنار می‌آید؟

توسیع تمامی نقل قول‌ها از مساجحه‌های مختلف رولینگ از شبکه اینترنت، برگرفته شده است.

است. او همیشه «تسبیت» و «سی‌اس. لویس» را ستوده و در عوض، ابراز علاقه‌ای به «رولاند دال» و «اندیلتون» نکرده است. حال آن که شاید ناخودآگاه هم دال و هم بایون را سرمشق قرار داده و در مقابل تا آن جا که توانسته از لویس و تسبیت دوری کرده است. کتاب‌های لویس و تسبیت، از حکمت و معرفتی عمیق سرشار است و شاید بتوان گفت نشانه‌های قدرتمندی او از لویس، نوشتن هری پاترها به صورت سری هفت گانه ماند «هفت گانه‌های نارینه» باشد. در عوض، پیروی از طرح‌های ماجراجویانه بایون، در کتاب او بیشتر به چشم می‌خورد. و اما از دال، بچه‌های مورد بی‌مهری قرار گرفته توسط اقوام را به ارمان گرفته است (عمو و زن عمومی پاتر، خاله‌ها در «جیمز و هلوئ سحرآمیز» و حتی والدین مایلینا را ندانی می‌کنند). ولی متأسفانه برخلاف دال در جادوگری به امثال واخورده کودکان ناتوان می‌ماند. گرچه نوع چنین انتظاری، طرحی که او برای کتابش برگزیده، چندان منطقی هم نیست. در کتاب‌های دال کودکان بی‌جهت دست به پاشی‌گری علیه بزرگترها نمی‌زنند. آن‌ها در پی برانداختن بنیادی نو و رولایی نو با بزرگترها هستند؛ روابطی که آنها را از زیر سلطه بزرگترها برآورداند. اما مبارزه کودکان رولینگ در مورد دوستان هری، کمک به او (که در واقع آن را نوعی بازی می‌دانند) و در مورد خود هری پاتر هم در حد برت بردن مبارزه‌ای است که خواسته یا نخواستند، باید به آن تن دهد. در دنیای رولینگ کشف و شهسوئی انجام نمی‌گیرد. دوستان پاتر، مشاهده‌گر هستند و خود هری پاتر هم در وارداتی صرف باقی می‌ماند. قدرت قوی‌شوری و سحر و جادو نیرویی نیست که برای گرچه‌ها در راهی آنها از پیوغ دنیای ستاره‌گرا و اذیت و آزار بزرگسالان باشد، بلکه در حد سحر و جادوی صرف باقی می‌ماند. چیزی که در خلاف آن چه در کتاب آمده است، به آن‌ها به ارت نرسیده، بلکه آموزش داده می‌شود. از عناصر برجسته‌ای که کتاب‌های دال را زمان شمول و مکان شمول می‌کنند، همین استفاده به جای او از قدرت‌های فوق بشری، به عنوان عنصری درمان‌گر در دست، چیزی که برعکس، در کتاب خاتم رولینگ فقدان آن، به احتمال قریب به یقین، ماندگاری کتاب را در حد پاسخگویی به نیازهای دورهٔ محدودی، کوتاه می‌کند.

رولینگ ماسه خوانندگانش را با هفت‌گانه کردن داستان‌ها و انتخاب طرحی قابل گسترش، وسعت می‌بخشد. خوانندگان با کتاب‌ها بزرگ می‌شوند، از پازده سالگی، یعنی سنی که هری پاتر وارد هاگوارتز می‌شود، تا هفده سالگی که از آن جا فارغ‌التحصیل می‌گردد.

به عبارتی، برای هر سال یک داستان و همان‌طور که خود نویسنده می‌گوید، با نزدیک شدن به آخرین کتاب، ماجراها مهم‌الگیزتر و از لحاظ روحی روانی، پیچیده‌تر می‌شوند. رولینگ می‌گوید هری می‌بایست متیب می‌شود تا بدون نرس از تفرقه‌ای از والدینش، به ماجراجویی بریزد، هم چنین، هاگوارتز باید مدرسه‌ای شانه‌روزی می‌بود تا نیمی از اتفاقات داستان در شب رخ دهد. او می‌بایست عمومی «مشنگ» می‌داشت تا نویسنده بتواند بین دو دنیای سحر و جادو و واقعی، چولان دهد. «هیچ وقت دلم نمی‌توانست تخمیت داستانم مثل «چولیان» در «بنج نفر معروف» کتاب‌های اندیلتون، در یک وضعیت فکری جسمی ثابت، در جا بزند»

طرح داستان‌های هری پاتر، با چنین پیش‌زمینه‌هایی شکل می‌گیرد؛ طرحی که علی‌رغم بی‌پرده‌گی آن از نگرشی راهگشا، فقط با تکیه بر یکسری ارزش اخلاقی مثل شجاعت، صداقت، دوستی، قدرت، تقابل خوبی و بدی، هیجانات نفس گیر و اتفاقات مسخره و خنده‌دار، محکم و با صلابت به پیش می‌رود. کتاب رولینگ، البته لذتی آبی از ماجراجویی و دلهره‌ای حاصل از ورود به دنیای متفاوت و عجیب را در خوانندگان جوشان بر می‌انگیزد. او هرچیزی را دستمعیال کارش قرار می‌دهد، از تصاویر سخنگو و متحرک و مهمانی ارواح و جادوگرهای ناتوان گرفته تا فضای گویایی که

